

Черногорскитѣ жени.

Отъ
И. Ю. ПОПОВИЧЪ-ДИПОВАЦЪ.

Превелъ
Д. ТОЧЕВЪ.

(Продължение).

III.

Мехмедъ отишеть слѣдъ нея на края на една отъбана скала. Тука, като стояла на предѣла на живота и смъртьта, Йоксѣ пришлянала на Мехмеда: „дадуни ме, дель-бана! Рагорѣли се очи у лютити турчинѣ, хванати я съ окурваенитѣ ридѣ, хванато го и ти за шията, и като го спенато до двѣйчеситѣ си турци — хвърляла се наедно съ него въ пропастьта. Тѣ загинали. Поствъ неколко дена роднинитѣ и се спусналы въ пещерата и тамъ намерили два трупа: на мамѣта Мехмеда и героинята Йоксѣ. Народа поствъ казватъ: „а юнакъ дѣвојка!“ На денѣтата страна на рѣката Тари, когато тече въ черногорскитѣ Дробини, има манастиръ, направенъ отъ кадутера Германа въ 1707 г. Хубавата мѣстность, покрита съ гора, обикновена отъ планини, примавала тука и турци. Въ 1857 г. въ този манастиръ се намисае турски гарнизонъ; на гарнизонята началникъ се харесало четринадесетъ годишна черногорка — и той решилъ, както и да е да я земе. Но какъ да направи? Той твърдѣ добръ знаелъ, че черногорката нещѣ се него — муслуманитѣ даже и да разговаря; оставало да и откраднѣ и отпара, когето и направявъ. Неизпнатата дѣвојка паднала жъртва на страститѣ въ турския бинаши. . . .

Извѣстие се разпръснато по Черна-Гора, и особено въ Цетина, тогавашния князь Даниилъ, чловѣкъ мажественъ и енергиченъ, нождъ никакъв образъ не цѣлъ да принесе оскръбленото направено на проста дѣвојка, и заповѣдалъ на черногорцитѣ незабавно да уничтожатъ турския гарнизонъ. Казано — направено. Гарнизоната биль истребенъ до единъ чловѣкъ.

Направамъ за нелишно да спомена тука за разговора на руския пачетвенникъ А. Н. Поповъ съ черногорския владика Петра II.

Поповъ. Защо нѣма въ Черна-Гора ни едно постановление за оскръблене на дѣвчана или жена?

Владиката. Не трѣбѣва.

— Но, ако нѣкой оскръбнѣ жена?

— Тона щене да бѣде същото, ако кажехте: а ако нѣкой хвърлие на луната?

По нататъкъ въ книгата си Поповъ казвалъ: „правата на мажата и жената въ Черна-Гора съ (същитѣ) еднакви, и нѣма друга зависимость, освѣнъ правствената; личността на жената е по осигорена отъ личността на мажата. Не веднакъ дѣвојцитѣ съ показвали юначествата, на които се чудѣ цѣлъ народъ и които се съхраняватъ въ народнитѣ ибени.

Ето между друштѣ, исторически фактъ: На селото Камелъ нападналь силнѣнъ турски отрядъ; той цѣлъ вычю да обрне въ пещель. Нѣмаю никакво затруднение да зематъ съ пристѣпъ слабо защитеното село, и турцитѣ, дѣйствително, зели и го развалили; но не можли да залятѣхъ кулата, въ коя-

то жени и дѣца трѣсили скривалище, и геройскѣ се защищавали. Много турци дѣгналы поствъ стѣнитѣ на кулата, но на края женитѣ ослабнали.

— Какъ ще правимъ? — попитала една.
— Азъ зная какво! — отговорила дѣвојка Пела Маринова, и като прилякато отъ клошето на кулата всички останалъ барутъ, брѣзо отворила вратата.

Турцитѣ, разгнѣвени за загубитѣ, възпламенили малко отъ желане да откъснатъ за падналитѣ си другари, а повечето да залядѣхътъ жени, съ жадность се хвърлили на кулата. Но като възлѣли въ нея до 500 души, страменъ грьмезъ отъ пукание се разнесалъ по околноститѣ; отъ кулата останали само развалинитѣ — и въ тѣхъ били законани всички, които биль въ нея, и славянски и турци. . . .

IV.

Черногорската дѣвојка бива „планинка“ само есень и лѣте — и тогата тѣ се учи на клонити работи: прави мажко, сирене и пр. като не забравя, кога има празно време, и работата. Тя рѣши живонитѣ си ризѣ, които приличатъ на нашитѣ селекни момини ризѣ, шие дрехи на брата си, баща си, роднинитѣ си, прави „опанци“ т. е. паразуле, само, че тѣ у насъ съ много по яки, по добри и по хубави.

Дѣвојката се счита за добра работница; и тѣ е трудолюбива, работи постоянно — лѣта и пролѣтъ въ честитѣ корѣи и пашѣ, есень и зиме при родителското огнище. Инакъ не може и да бѣде. Условиата на черногорския битъ каратъ жената да живѣе именно такъвъ трудолюбивъ животъ. Когато мжжѣтъ се биятъ съ 20 пѣти по силния врагъ за да спасятъ своето отечество, жени и дѣвца, — женитѣ вършатъ кѣсна работа за да тогата да прехраняватъ юнацитѣ. Ако вѣмъ това още пригитимъ, че, до послѣдне време, черногорцитѣ, като народъ войнственъ, считали всѣкий занаятъ по долугу отъ достоинството на войника, и че не се е намисрало чловѣкъ, когето се би съгласилъ да земе въ рѣка занаятско сѣлчо, то не е чудно, че черногорската била принудена да прави всичко, отъ когето черногорецата се е свинялъ.

Тѣмъ тука му е мѣстото да спомена какъ въ Черна-Гора се е появилъ първия занаятчия — ботунаръ Йоксѣта.

Младитѣ Бѣлоавлички Йоксѣта се готвилъ въ нѣкое школьо за поитъ, но тѣмъ като той съ единия кракъ куцалъ, то владиката не цѣлъ да го ополѣ. Въ това същото време князь Николай повиналъ изъ Австрия нѣколко занаятчия за учители на младитѣ черногорци, които князь Николай цѣлъ да събере и даде въ ридѣтъ на австрийскитѣ учители. Но, уви! князя не сполучилъ да събере мажѣци; когето поканилъ — всѣкий отхвърлилъ предложението му. Всичкигѣ казватъ: „Господарю, нашитѣ предѣли съ клати турци, а не будущи шили, ми ще побѣгнемъ въ Турско, ако ни накарашъ да работимъ“. Родителитѣ тѣ също се възбунтували. Нѣмаю какво да се прави; трѣбвало князата да се отръпе отъ плана си. Само нещепникъ Йоксѣта, когето не принадлежалъ къмъ доброто племе, станалъ жъртва на черногорския прогресъ. Князя, като се расхождаль веднакъ съ продуцѣнитѣ си въ Цетина, зѣрналъ Йоксѣта и, като го

повиналъ при себе си, захваналъ да говори: „Е, Йоксѣта, знай, — ще те обещам, ако захванешъ да работишъ!“ „Бѣси, Господарю, азъ предпочитамъ смрътъ нежеди твои срамнѣтъ занаятъ, — „Какъ срамнѣ? Ти милий ми, не знаешъ, че много европейски господари се учатъ на занаятъ, — и тѣ не съ какъ тебе голати! Да идежъ, Йоксѣта, при ботунарата да поработимъ наедно, за да ти се не съкѣтъ черногорцитѣ, — и ако ти каже нѣкой нѣбно, то ти му отговарѣ: азъ съ господари работимъ!“ Казано съвршено.

Князя зель въ радѣтъ си работа, и тѣмъ накаралъ Йоксѣта да работи. Така се явилъ въ 1869 г. първия черногорски ботунаръ.

Но народа пакъ го гледаатъ съ презрѣние, и казватъ: „ти вършилъ бабината работа,“ а женитѣ казватъ: „нашия приятель Йоксѣта.“

V.

И тѣмъ момичето трѣбва много и усърдно да работи. Черногорцитѣ навикнали да гледаатъ на този трудъ съ благодарность, когето тѣ изказватъ не съ думи, а дѣломъ: да откъснатъ за дѣвојката се счита също като да откъснатъ за мжжѣ. Поповъ въ пачетвенството си разказва фактъ, когето се свършилъ въ негово време.

Черногорцитѣ искали да привзематъ и развалатъ една австрийска къща (казарма), когето се намисрала на предѣлитѣ на малкото княжество, но тѣ били малко, нѣмаю възможность да и привзематъ съ пристѣпъ. Тогата една черногорка намислила да подпалѣ къщата безъ знанието на мжжѣтъ; австрийцитѣ я съзрѣли и убилѣ.

Като видѣли това нѣбно, черногорцитѣ се расърдилѣ: какъ е възможно да се убие жена? Това е бабината работа! (самичкъ черногорецата има съ срамъ да закачи жената на неприятели). И, като истепили ягажитѣ, хвърлили се на къщата и откъстели за младата героиня.

Черногорецата счита за дължностъ да защитавата на всѣкъ и отъ великого мажаръ и неизпнатата нему жена и дѣвојка.

Ще приведа за примѣръ истинско събитие изъ живота на племето Кучи.

Биль празникъ въ Бѣлоавлическия мжжаритѣ подъ Острѣгъ, гдѣто почива праха Св. Василѣя, да се поклонѣтъ на когето дохождала почти всичката Черна-Гора, частъ отъ Албания и Херцеговина, и турцитѣ тажже. Опинѣла и една дѣвојка отъ племето Кучи, когето се наричала Ружа. Извардилъ я младъ Станко и вървѣлъ слѣдъ нея по якти, догдѣ и стигналъ. Захваналъ да приказва съ нея, да се мегува, както се научилъ въ Подгорцина, турска крѣвностъ, гдѣто живѣлъ дѣ години и я поканилъ да посидѣи: ти го послуднала. Извадилъ той изъ торбата си различни бѣдетата, поканялъ я да покаше съ него: ти се не отреска. Той си допусналъ оворъ по фамилярно отнесение съ нея; отговорилъ биль единъ шамаръ, когето Ружа му одарила, като казвала: „Нямѣтъ! ти за хлѣбъ и соль искахъ да оскръбнѣ мене и къщата ни.“ Пинѣлята Станко, като мислялъ, нѣкой освѣтъ Ружа го не види, не че, съграбчѣл я и на сила я заваялъ. Но нечѣ: това видѣлъ и чулъ същия му братъ, когето, като зѣврь, прескочилъ презъ една стѣна и съ зѣганата отгрявалъ главата на същия си